

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ, ФОРМ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В статті представлена характеристика форм, видів, цілей реструктуризації та реорганізації підприємств. Показані основні види та форми цих процесів перетворення в управлінні підприємством. Був встановлений зв'язок застосування їх в залежності від різного кризового стану підприємства. В статті були визначені основні чотири форми реструктуризації, з'ясовані загальні характеристики та заходи, які супроводжуються при використанні тієї чи іншої форми. Результати статті можуть бути використані у виробничій діяльності підприємств України. Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – пошук оптимальних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: стратегії розвитку підприємств, конкурентоспроможність, реструктуризація, реорганізація, синергія, дисинергія.

Summary. In the article provided the characteristic of the shapes, types, purposes of restructuring and reorganization of enterprise. Showed main types and forms of conversion processes in enterprise management. Was established link of using it depends of different crisis state of enterprise. In the article identified four main forms of restructuring, clarified the general characteristics and activities accompanied with the use of each of form. The results of the article can be used in the production of enterprises in Ukraine. Forecast assumptions about development of the object of research- the search for optimal ways to enhance the competitiveness of enterprises.

Key words: enterprise development strategy, competitive restructuring, reorganization, synergy, dissynergy.

Постановка проблеми. Швидкий темп економічних змін під впливом глобалізаційних процесів в Україні призводить до все більшого зростання непередбачених ризиків у функціонуванні підприємств. Ці умови стимулюють власників економічної діяльності до розширення можливостей їх розвитку. Усі країни й економічні системи, як відомо, розвиваються нерівномірно. Сьогодні основна частина країн стоїть перед проблемою перепроєктування діяльності підприємств і національного господарства на основі принципів сучасної ринкової економіки. Ефективне вирішення цієї проблеми залежить у першу чергу від концептуальних підходів, що враховують наявність об'єктивних основ і тенденцій розвитку, переходу до нової організації економічної діяльності в рамках самих об'єктів, причому як на рівні економічної системи у цілому, так і в окремих її елементах, підприємств. Тому питанню реструктуризації та реорганізації підприємств в останні роки все більше приділяється уваги. Реорганізація – це явище стратегічного планування підприємства.

Аналіз основних напрямів досліджень і публікацій. Вивчення практики діяльності вітчизняних

і зарубіжних підприємств свідчить про велику різноманітність реорганізацій. Поняттям, формам та видам присвячували увагу в своїх працях такі вітчизняні науковці, як С. С. Чехотіна, О. А. Єрманського, П. А. Попова, Е. Ф. Размировича, О. А. Бугуцького, Н. М. Бондарь С. І. Дорогунцова, Є. Г. Панченко і зарубіжних вчених М. Альберта, І. Ансоффа, М. Армстронга, М. Мескона, Дж. О. Шоннессі, Ф. Хедоурі, М. Вебера. Дехто з авторів розглядає реструктуризацію та реорганізацію як спосіб адаптації до зовнішніх вимог. Інші, що використання реструктуризації та реорганізації необхідне тільки при фінансовій кризі підприємств, яка може призвести до банкрута. Але історично склалось так, що явище реструктуризації та реорганізації в останні роки виникає як реакція підприємств на глобалізаційні зміни в суспільстві.

Метою статті є дослідження видів та форм реорганізації та реструктуризації підприємства та адаптація їх до сучасних умов. Встановити зв'язок основних складових реструктуризації та реорганізації, визначити головні можливості використання однієї чи іншої.

Об'єкт дослідження – економічний розвиток та стратегічні перебудови підприємств.

© К. А. Компанієць, В. М. Сукманюк, 2016

Бібліографія ДСТУ:

Компанієць К.А. Характеристика видів, форм реструктуризації та реорганізації підприємства / К. А. Компанієць, В. М. Сукманюк // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – №3 (35). – С. 71–75.

References (APA):

Компанієць К., Сукманюк В. (2016). Kharakterystyka vydiv, form restrukturyzatsii ta reorhanizatsii pidprijemstva [Characteristic of kinds, forms of restructuring and reorganization of enterprise]. Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu, 3(35), 71–75 (in Ukr.)

Методи дослідження – порівняльно-описовий та системно-структурний.

Викладення основного матеріалу. Поява великої конкуренції серед підприємств України, високий рівень ринкових можливостей та виходи на інші європейські стандарти, призводить до появи таких явищ як реструктуризація та реорганізація підприємств.

Цивільний кодекс України виділяє основні види реорганізації: приєднання; злиття (об'єднання); виділення; поділ; перетворення. Якщо розглядати ці види з точки зору стратегічного менеджменту, то поняття приєднання – це об'єднання двох або більше юридичних осіб для спільної господарської діяльності.

Останнім часом процеси злиття стають об'єктивною необхідністю для забезпечення економічної ефективності для виживання окремих підприємств в умовах посилення конкурентної боротьби та поширення кризових явищ. Саме велика конкуренція на ринках і призводить до об'єднання активів декількох компаній з метою створення нової компанії та утримання своїх позицій.

Під виділенням розуміють вицелювання з підприємства декількох нових компаній, до яких переходять частина прав, зобов'язань і майна.

Припинення існування підприємства як юридичної особи і створення на його базі декількох нових юридичних осіб з розподілом між ними всіх його прав, зобов'язань і майна називається поділом.

Перетворення – зміна організаційно-правової форми функціонування підприємства.

Тобто, якщо ці види поділити на спільні групи, то:

1. До видів, що передбачають укрупнення підприємства відносяться:

- злиття;
- поглинання;
- приєднання.

2. До видів, що передбачають подрібнення підприємства:

- поділ;
- виокремлення.

3. Вид, що передбачає реструктуризацію без зміни розмірів підприємства – це перетворення.

Кожен вид реструктуризації, за визначенням вчених, залежить від стану підприємства на момент виникнення необхідності впровадження змін та умов оточуючого середовища: еволюційну, адаптивну і антикризову (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація видів реструктуризації в залежності від стану підприємства і умов оточуючого середовища [2]

Вид	Стан підприємства	Умови оточуючого середовища	Мета
Еволюційна	Успішне підприємство	Сприятливе середовище, орієнтація на потенційні зміни	Підвищення ефективності функціонування підприємства, нарощування конкурентних переваг
Адаптивна	Задовільний стан	Несприятливі умови, що викликають необхідність впровадження термінових змін	Недопущення кризової ситуації, своєчасне пристосування до змін зовнішнього середовища
Антикризова	Кризовий стан	Задовільні умови, що дозволяють ліквідувати наслідки несвоєчасної адаптації до змін середовища	Вихід з кризової ситуації, недопущення банкрутства підприємства

З таблиці видно, що кожне визначення видів реструктуризації має свої передумови.

Еволюційна реструктуризація – цілеспрямований комплекс змін у системі функціонування підприємства, адекватних завчасно прогнозованим змінам середовища, що забезпечує можливість нарощування конкурентних переваг; адаптивна реструктуризація – цілеспрямований комплекс змін, які забезпечують процес адаптації до умов середовища та недопущення кризових явищ на підприємстві; антикризова реструктуризація – цілеспрямований комплекс змін, здатних

вивести підприємство з кризового стану на якісно новий рівень розвитку [2].

Метою реструктуризації є трансформація системи управління та відносин форм власності на фінансове оздоровлення. Для цього необхідно провести заходи щодо структурної перебудови, суттєвої зміни структури рухомого складу, структури підприємства та системи управління ним. Глобальною метою реструктуризації є забезпечення ефективного функціонування і розвиток підприємства. На рисунку 1 представлено класифікацію цілей.

Рис. 1 Класифікація цілей реструктуризації підприємства [3, С.25]

Форма майбутньої реорганізації підприємства визначається насамперед причинами та мотивами, що спонукають власників та керівництво підприємства до реорганізації. Розрізняють наступні напрямки реорганізації:

— укрупнення діючого підприємства. Може відбуватись шляхом злиття, приєднання, поглинання.

— подрібнення діючого підприємства. Відбувається шляхом поділу підприємства або виділення окремого підрозділу.

— перетворення підприємства. У цьому разі зміни розмірів підприємства не передбачаються [1].

Говорячи про процеси перетворення в управлінні підприємством, треба мати на увазі по-

зитивні та негативні риси цих змін. Не важливо який вид реорганізації вибере керівництво компанії, у результаті укрупнення можуть спостерігатись ефект синергії або дисинергії. Добре, коли передбачений результат буде підкреслювати узгодженість функціонування частин, що відбивається в поведінці системи як цілого, тобто «спільна дія» призведе до бажаного результату. Але які будуть дії, якщо отриманий результат отримає ефект дисинергії. Необхідність вивчення характеру застосування заходів реорганізації за формою і дає можливість розглянути майбутні ризики підприємства.

Деякі автори виділяють чотири форми реструктуризації за характером застосування заходів (рис. 2).

Рис. 2. Форми реструктуризації підприємства

Тобто, можна зробити висновки, що реструктуризація – це перспективні зміни в самому підприємстві, які здійснюються з метою підвищення ефективності його функціонування, зменшення витрат на управління, підвищення гнучкості та швидкості обміну інформацією, що передбачено зміною організаційної структури. Сьогодні проблеми реструктуризації знаходяться в центрі уваги державних органів управління, міжнародних фінансових організацій, менеджменту підприємств. Вони також широко обговорюються в наукових колах. Цим диктується актуальність подальших досліджень проблем реструктуризації, визначення її сутності, змісту, цілей і завдань, суб'єктів і етапів, поділу завдань на оперативні та стратегічні.

Велике значення також мають питання розробок систем управління процесом реструктуризації, забезпечення реструктуризаційних заходів фінансовими й інвестиційними ресурсами, визначення її соціальних наслідків. Реструктуризація планується в розробці з новими стратегічними планами підприємства для орієнтації на новий ринок враховуючі потреби споживача, переорієнтація на виробництво товарів, що потребує ринок. Реорганізація – це радикальні зміни в підприємстві. Як трактує енциклопедія, «Реорганізація – це повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі од-

ного підприємства кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступником» [4].

Література

1. Бондарь Н. Н. Поняття та види реорганізації підприємств [Електронний ресурс] / Наталия Николаевна Бондарь // Бизнес-консультант, консалтинговая компания. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: www.trn.ua/articles/2771.
2. Мішин С. І. Реструктуризація підприємства як інструмент антикризового управління [Електронний ресурс] / С. І. Мішин // Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка – Режим доступу до ресурсу: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/28.pdf.
3. Отенко Ирина Павловна. Организационно-экономический механизм реструктуризации предприятия / И.П.Отенко, Н.А.Москаленко. – Х. : ХНЭУ, 2005. – 215 с.

4. Реорганізація [Електронний ресурс] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

REFERENCES

1. Bondar N. N. Concept and types of business reorganization (2013) Business consultant, consulting company (Electronic edition) Retrieved from: www.trn.ua/articles/2771.
2. Mishin S. I. enterprise Restructuring as a tool of crisis management [the Kharkiv national technical University of agriculture. P. Vasilenko] (Electronic resource) Retrieved from http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_137/28.pdf.
3. Otenko, I. & Moskalenko, N. (2005) Organizational and economic mechanism of restructuring of enterprise: [World Economic Crisis: Past, present, problems, solutions]. Kiev: KNUE Nord- Press (in Ukr.)
4. Reorganization Wikipedia, the free encyclopedia – access [Mode to a resource] (Electronic edition) Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.